

HENRICI SEPTIMELLENSIS

ELEGIA

DE DIVERSITATE FORTUNÆ

ET

PHILOSOPHIÆ CONSOLATIONE.

LIBER PRIMUS.

- Quomodo sola selet probitas? set, et ingemit A 30 Nam venit ex sola prosperitate dolor.
[aleph (21). Non sine felle suo dulcet fortuna, nec albet
Facta velut vidua, quæ prius uxor erat. Absque nigredine. Nec mons sine valle fuit
Cui de te, fortuna, querar? cui? Nescio. Quare Cui multum mellis, multum dedit ipsa veneni.
Perfida me cogis turpia probra pati? Mel vomuit primuin felleus ipse sapor.
- 5 Gentibus opprobrium sum, crebraque fabula 35 Ut gravius cadit hic, quem format forma gi-
[vulgi. gantis,
Dedecus agnoscit tota platea meum. Quam nanus, cujus parvula forma sedet;
Me digito monstrant. Subsannant dentibus om- Ut plumbum gravius pluma, paleaque lapillus:
[nes. Sic gravius cadit hic qui bona multa tulit.
Ut monstrum monstror dedecorosus ego. Hinc ego, qui fueram satur omni prosperitate,
Mordeor opprobriis. De me mala cantica cantat 40 Hoc verum fateor omnibus esse modis.
10 Vulgus, et horrendus sum sibi (22) psalmus Numinis ambiguos vultus (24) deprendo. No-
[ego. [vercam
Fama per antiphrasin cantat, multemque ca- Sentio fortunam, quæ modo mater erat.
[chiinum B Sum miser, et miseri nullus miserans miseretur.
De me ludificans impia turba movet. In pejus veniunt omnia fata mihi.
Concutit a tergo mihi multa ciconia rostrum. 45 Temperat assidue pro me fortuna venenum,
Hic aures asini fingit, et ille canem. Quo sitit (25) illa caput mortificare meum.
15 Turba molendini; grex furni; concio templi, Nil agit infelix, perii. Nequit ergo no. ere
In mea secundis vocibus acta sonant. Amplius. Exstincto vulnera nulla nocent
Si me commendat Naso; si musa Maronis; Illeu quid agam! quid agam? Plorabo. Sufficit
Si tuba Lucani, vix bona fama foret. [istud?
- Quem semel horrendis maculis infamia nigrat 50 Non: Quia fata mihi deteriora parant.
20 Ad bene tergendum multa laborat aqua. Quid tibi, magne, tuli? Quid? Jupiter? Unde
Fata Neronizant (23) in me. Mihi triste prophe- [nocendi
[tant
Astra poli. Mihi dat tristia signa polus. Istasitis? Cælo fulmina nulla tuli.
O dolor! o pudor! o gravitas! o tristia fata! Nec petii thalamos Junonis, nec volui. Nec
Sum miser et nulli sum miserendus ego. Sæva giganteis fratribus arma dedi.
- 25 O bona prosperitas, ubi nunc es? Nunc mea ver- 55 Cur mihi, sæve, nocet? cur? cur? dic, nescio.
[sa est [Nescis.
In luctum cithara. Fit lacrymosa lyra. Ergo quid innocuo, Jupiter alte, nocet?
O mala dulcedo, subito quæ sumpta venenas, Hic nimis insanum redolet. Caret et Salomo-
Quæ nunc compensas mellea felle gravi. [ne (26),
O felix, qui non est usus prosperitate, Qui nocet innocuo, quique nocere cupit.
Nau nimis iratus, nimis ille superbus, et u'tor,

(21) Aleph est prima littera sono suo gementem referens.

(22) Pro ipsi. Frequens scilicet in scriptoribus medii ævi usus est pronomini reciproc.

(23) Crudeliter insurgunt.

(24) Fortunæ bini sunt vultus, prosper et adversus.

(25) Desiderat.

(26) Salomon pro sapientia.

- 60 Qui ferit insontem, crimine dante locum. A
 Quid me persequeris? O quam victoria par-
 [va (27)
 Est: miserum multis lædere posse malis!
 Desine. Quid mirum, Davum (28) si vincat
 [Achilles
 Et si Tersitem conerat Hector equo.
- 65 Nam quoties miserum probus expugnare laborat
 Se misero similem nititur esse probus.
 Ad lacrymas redeo, quarum mihi copia, qua-
 [rum
 Excursus salis potibus ora rigant.
 Est cibus anxietas; lacrymæ sunt pocula; pœna
 70 Panis; vina dolor; est mihi vita mori.
 Quod patior pallor loquitur, maciesque figurat,
 Indicat exsanguis turpiter alba cutis.
 Nam facies habitum mentis studiumque fatetur,
 Mensque quod intus agit nuntiat illa foris,
 75 Internique status liber est, et pagina, vultus.
 Exterior macies intus amara legit (29).
 Heu miser, heu cæcus, heu demens! Semina
 [mundi
 Iratos animos in mea fata trahunt.
 Est mihi terra nocens, ignis gravis, unda no-
 [civa.
- 80 Aer tristitia perfidiore nocet.
 Sic mihi septenis nocet impia turba planetis.
 Quilibet in nostra morte planeta furit.
 Saturnus falcem, fulmen fert Jupiter, arma
 Mars, sol fervorem, dira venena Venus,
 85 Mercurius virgam, rapidas fert luna sagittas.
 Septem septena concitat arma cohors;
 Quo fugiam? vel quid faciam? Mors undique
 [claudit,
 Ne fugiam, cunctas imperiosa vias.
 Væ mihi! væ misero! væ prosperitate carenti!
 90 Væ cui scire datur, quidquid in orbe nocet!
 Ex quo prima parens vetito (30) jejunia fregit,
 Nullus in hoc misero tam miser orbe fuit.
 Nec Tityus (31) lacerus (32), refugis nec Tan-
 [talus undis,
 Nec male qui rexit lora paterna puer (33).
 95 Orbatus Niobes; Job vermes; sibila (34) Cadmi;
 Hæc collecta (35) mihi prosperitate vigent.
 Ergo quis infelix patitur pejora? Quis ille
 Tristianus (36), qui nie tristia plura tulit.
- 100 Obruor oceano, sævisque reverberor undis.
 Nesciat hinc reditum mersa carina suum.
 Decidit in cautes incauta carina. Procellas
 Sustinet innumeras invidiosa ratis.
 Me si tanta pati natura volebat amara,
 Ponere debuerat perfidiore (37) loco.
- 105 Aut gelida Scythia nivium (38), vel solis in ortu,
 Aut ubi soligeris occidit (39) ardor equis.
 Aut ubi perfidior quadrangulus orbis hæbetur,
 Vel quo perpetuum torrida zona calet,
 Aut aliquo pejore loco, qui gente vacaret,
 110 Quo minus opprobrii cognita fama foret.
 Dulcius est miseris alienâ vivere terra,
 Quam propria male, qua singula probra pa-
 [tent.
- B
 Malo meum sciri longinquis dedecus Indis,
 Quam quos vicinos efficit ipse locus.
- 115 Illic inter notos socios miser, inter amicos,
 Quod nugor, querula fertilitate premor.
 Omnibus invideo melioribus. Invida semper
 Mens tantum rodi pro meliore solet.
 Quod sub sole vigent, fateor tot me meliores,
 120 Sim licet Arturus (40), qualis habebor ero,
 Omnibus invideo, nullus mihi. Mens dolet hinc,
 [quod
 Reciproca caret hic transitione dolor.
 Nam caret invidia miser, imo miserrimus ille
 Qui nimis omnimoda prosperitate caret.
- 125 Quid sim? quid fuerim? cujas? ubi? quis ve-
 [cer? unde
 Natus? homo vel humus? nescio montis inops.
 Me domini, socii, noti, quod magis est, et
 [amici
 Proh! scelus, in medio deseruere mari.
 Dum zephyrus flabat, multis sociabar amicis:
 130 Nunc omnes aquilo turbine flante fugat.
 Ut philomela canens frondes sonitumque cano-
 [rum,
 Et nemus et silvas frigore tacta fugit.
 Sic hiemis casus horrendaque nubila vitans
 Omnis in adversis rebus amicus abest.
- 135 Delicias veris sequitur, sed tempora brumæ
 Deserit, ablato remige falsus amor.
 Vultur edax, corvusque niger, præsagaque (41)
 [cornix,
 Ventris ad ingluviem semper adesse parant.

(27) Ms. Helmstad. prava.

(28) Ms. Il. Darium. Darius dicitur fuisse in bello Trojano nullius reputationis quia ad pugnandum non vultit, et Achilles fortis et magnæ reputationis. Ita Glossa ms. cod. Helmstad.

(29) Ostendit.

(30) Pomo.

(31) Tityus, filius Jovis ex Elura, ab Apolline sagittis confectus, cujus cor vultures et apud inferos depascere non desistunt.

(32) Laceratus.

(33) Phaeton.

(34) Serpentes.

(35) Ms. Helmst. collata i. e. comparata.

(36) Tristianus fuit quidam miles, qui multa

mala sustinuit. Ita Glossa ms. cod. Helmst. ad b. l.

(37) Pejore.

(38) Scythia terra nivium.

(39) Ms. Helmst. concidit.

(40) Ad hæc Glossa ms. codicis Helmstadiensis: Arturus dicitur fuisse Britannicæ multum probus et honorandus, qui iniens certamen cum quadam bellua perdidit milites suos, tandem interfecit eandem belluam, nec tamen domi revertebatur, etiam postquam fuit mortuus, unde adhuc a Britannis expectatur ut veniat. Vult ergo Hinnius quod si esset filius Arturi, tunc esset satis despectus.

(41) Astuta.

- Leccatrix (42) mel; musca, lupusque cadavera; A
[sic nunc (43).]
- 140 Prædam, non homines, pensaret ista sequi.
Vilis amicitiae species, quam (44) qualibet aura
Quam variis variat fluctibus orba (45) dea.
Si tales olim Eurialus Nisusque fuissent,
Non durasset eis ille perennis amor,
- 145 Verus amor miserum non dedignatur amicum:
Vera fides tantum nescit amœna sequi.
Participat flores, et grandem grandinis iram
In concussa fero turbine vera fides.
Taliter unanimes loquitur scriptura sodales,
- 150 Quos strinxit vero vimine verus amor.
Prævalet hoc solo mala sors, quod monstrat
[amicos.
Qui bene qui male sit monstrat, utramque B
[fidem.
- Ut fornax aurum, mare navem, mucro catenas;
Sic gravior corda casus amica probat.
- 155 Nam citius sociis sociabitur unica Phoenix,
Atque lupi citius pace fruentur ovis.
Et prius Arturus veniet vetus ille Britan-
[nus (46),
Quam ferat adversis falsus amicus opem.
Job collata meis angustia vincitur, inde
- 160 Quod conjux fuit, et ternus amicus ei.
Ast ego desertus non illam cerno, nec illos.
Me præter nihilum constat habere nihil.
Si Codrus foret hic, essem nunc codrior illo:
Nam nihil hic habuit. Ast ego plura nihil.
- 165 Tot mea sunt, quod non sine me regina jaceret;
Si foret hoc verum pauper ubique faceret.
Temporibus cunctis jejunos prosperitatis
Morte miuante nimis, asperiora gemo.
Ver dedit indicium; mala sed mihi contulit
[æstas;
- 170 Nutrit et autumnus; frigida pascit hiems.
Nocte dieque malum me scyphis potat amarum,
Ut vigeant in me gaudia nulla mei.
Luce queror, lacrymas fundo, suspiria ructo,
Scindo genas, plango pectora, rumpo comas.
- 175 Colloquium turbæ tamen est solatia luce,
Et minuit penas lectio crebra meas.
Nocturna longe minor est angustia lucis,
Quæ mea non minimo corda dolore ligat.
Nocte furit furis nimium furor impius in
[me (47),
- 180 Qui mea majori vulnere corda vorat.
Nocte gemo, gemino genitus, cumulusque do-
[lorum
Crescit, corque coquit crebra gehenna meum.
- Væ mihi, sermo meus, mea fabula crebra do-
[lenti,
Dum tali mecum voce dolenda loquor.
- 185 Sæviti, et innumeris cor lanceat (48) ira sagittis,
Pœnarumque fero turbine turba furit.
Volvor et evolvor, lectus bene mollis acutis
Urticat spinis tristitia membra meis.
Nunc nimis est altum, nimium nunc decedit un-
[quam
- 190 Pulvinar, medium nescit habere modum.
Nunc caput inclino, nunc elevo, parte sinistra
Nunc roo, nunc dextra; nunc cado, nuncque
[levor,
Nunc hac, nunc illae, nunc sursum, nunc rotor
[infra.
Et modo volvo caput, qua mihi parte pedes.
- 195 Non ita stare queo, surgo, lectumque revolve.
Sic modo volvo pedes qua mihi parte caput.
Non sic esse (49) queo, propèro, maledico clien-
[tem
Quod male cum lecto me facit esse meo.
Vocibus iratis insontem clamo ministrum:
- 200 Huc miser Hugo veni! huc maledicte veni!
Quid facis, Hugo? jaces? Lectus meus iste quid
[hoc est,
Quod male quotidie sternitur? unde locus (50)?
Tunc ipsum colaphis et pugnis verbero di-
[ris (51),
Et sic quod patior verbere vendo malum.
- 205 Volvit et evolvit, plumasque reverberat ulnis,
Et modo quæ volerat vindicat acta puer
Tunc iterum jaceo. Dormire puto. Nihil est
[quod
Uno momento firmiter esse queam.
Sic solet arboreas boreas evellere (52) frondes;
- 210 Sic rota mortales, sic aqua sæva rotam.
Nunc calor ignitus, nunc frigus membra gela-
[tum;
Nunc hostiis eis sudor aquosus habet.
Tunc gemo. Tunc oculi lacrymas sua pocula po-
[tant.
Imo vomunt gemino fonte rigante genas,
- 215 Si sopor irrepsit, quod rarum, somnia ludunt
Multimodis animos motibus ægra meos,
Mergor in Oceano, tenuem taxillor (53) ad assem.
Armatus video currere sæpe deos.
Flumina parva flyunt, aret mare, corruiat athlas.
- 220 Et geminas fortes (54) concutit orbis ales
Sum velut implumis, quem rodit in ilice cad-
[mus (55),
Quæ diro matrem carmine clamat avis

(42) Apis.
(43) Ms. Helmst. *Leccatrix querit mel musca lu-
pusque cadaver.*
(44) Interjectio.
(45) Cæca fortuna.
(46) Ms. Helmst. *Britannis.*
(47) Ms. H. *imo*
(48) Ms. H. *lacerat.*

(49) Ms. H. *ita stare.*
(50) Causa, ratio.
(51) Ms. Helmst. *duris.*
(52) Ms. H. *evolvere.*
(53) Taxor, æstimor.
(54) Ms. Helmst. *fortis.*
(55) Serpens.

- Sum velut esuriens, qui somniat aurea tecta, A
Usibus et vestes pauper habere suis.
- 225 Sum velut exspectans properantem rusticus
[amnem,
Qui cupit excursis pergere siccus aquis (56).
Sum velut elusus quem detinet alea lusor,
Qui cum perdidit perdere plura parat.
Sum velut insanus, qui cum plus læditur, hoc
[plus
- 230 Fustibus et jactu liberiore furit.
An! nimis infelix, qui sustinet innumeranda,
Qui patitur humeris omnia (57) plura suis.
Tot mala, tot pœnas patior, quod si quis arenam
Conferat in numero, cedat arena meis.
- 235 Pagina sit cœlum, sint frondes scriba, sit unda
Incaustum, mala non nostra referre queant. B
Tam gravibus lædor, quod non pejora timesco,
- Qui summe miser est pius nequit esse miser.
Sit maledicta dies, in qua concepit, et in qua
240 Me mater peperit, sit maledicta dies;
Sit maledicta dies, qua suxi pectus, et in qua
In cunis vagii sit maledicta dies.
Sit maledicta dies vitæ de ventre sepulcro
Me transmūtasset o Deus illa dies.
245 Cum dabat ubera mater, ne mala tanta vide-
[rem
Debuerat jugulis præsecuisse caput.
Mortua nam melius abscondere membra sepul-
[cro,
Quam vivendo pati deteriora (58) nece
Omnia conjurant in me, Pater alme, misertus
250 Succurras misero, spes mea, summe pater.
Omnia conjurant in me, tu Kyrieleison,
Succurras misero, summe Creator, ymas (59).

LIBER SECUNDUS.

- Finitur primus liber incipit hicque secundus.*
Plange miser. Palmas, Henrice miserrime,
[plange.
Et caput, et dura pectora, plange miser.
Me sic privignum Ramnusia (60) dira noverca
Ardet in horrendis perpetuare malis.
5 Est fortuna mihi serpente Neronior (61) omni.
Nam serpens fugit. At sæpius illa fugat.
Quando mihi tribuet sors prospera prosperita-
[tem? C
Non hodie, nec cras, quod puto, forsitan
[heri (62)
Cum me blandifero respexerit alea vultu,
10 Arne (63), retro properas (64) fonte recurre tuo.
Quam male fructificat, quæ nunquam floruit
[arbor.
Spes quoque messis abest, cum male germen
[obit.
O pudor! o timor! o dolor! o mala tædia vitæ!
O comes assiduus, plusque furore furor!
15 Quid faciam? Vos hoc mea dicite turba malorum;
Nam vos auxilium consiliumque meum.
O Deus! o quare subito fortuna rotatu
Cuncta molendinat (65) mobiliore rota? D
Sors mala, sors pejor, sors pessima, sorsque
[maligna
20 Facturam (66) turpi proteat (67) arte suam.
- O pater! hanc animam, misera quam carne
[recludis,
Hanc lacrymis plenam suscipe, reddere polo
Alme parens, animam, quam pœnæ turba fla-
[gellat,
Suscipe, quam Stygiis occat Erinnis equis.
25 Quam ferit Alecto, quam Thesiphonneque fatigat,
Cui fortuna nocet, quamve Megæra ferit.
Ergo pium pietas te reddat, ut impia cesset
Allecto, miserum quæ lacerare cupit.
Tu quoque vesani promptissima causa doloris
30 Ausculta, et sceleris, perfida, siste rotam.
Verberibus præceps diris fortuna quid hoc est,
Quod caput affligis insidiosa meum?
Quo rapis, o fera! me? Croesum facis impia
Codrum,
Nestora (68) Tersitem (69), turpius ausa
[nefas.
35 Nunquid ego Scarioth (70)? Nunquid sum Pon-
[tius? unde
Tam graviter merui tanta flagella pati?
Stulta quid insanis? caput hoc, caput hoc quid
[acerbas (71)?
Pone modum sceleri, perfida? pone modum.
Deficiunt alii? Me solum sola fatigas.
40 Sed videas quid agas, ultio raro perit.
Prospice ne tua te pœnarum turba sagittet:

(56) Rusticus aliquis veniens ad magnum fluvium exspectare volebat donec defluente amne sicco pede transire posset.

(57) Ms. H. *crimina*.

(58) Ms. H. *deteriore*.

(59) Quid *ymas* sibi velit non apparet. Deest integrum distichon in codice Guelferbyttanno, nec puto Henrici esse. Stylus non solum repugnat, sed etiam numerus versuum quorum 250, quemque librum absolvunt

(60) Fortuna.

(61) Sævior.

(62) Ironia.

(63) Arnus est fluvius iuxta Florentiam curvis ambagibus defluens.

(64) Ms. Helmst. *properans*.

(65) Volvit.

(66) Creaturam.

(67) Mutat.

(68) Ms. Helmst. *Nestore*.

(69) Ex prudente reddis me stultum.

(70) Judas.

(71) Ms. H. *Stulta quid insanis, caput hoc quid panis acerbas*.

- Nam ferit auctorem (72) sæpe sagitta suum. A
 Heu quid agis? quid agis? quid me, quid perfida
 [perdis?
 Pone modum sceleri, perfida. Pone modum.
 Dic mihi quid feci. Responde, lingua dolosa.
 45 Responde per eum, qui super astra sedet.
 Si nobis vesana tui si copia detur,
 Dilacerata feris turpiter esca fores.
 Quis furor? Unde furis? Quid me furiosa la
 [cessis?
 50 Pone modum sceleri, perfida! pone modum.
 Talibus orba suas dictis dea præbuit aures.
 Hæc ait, et sceleris circinat (73) ipsa rotam:
 Quid mea mordaci læceras vaga fata, Camæna?
 Quem fore plus misero plusque dolente (74)
 [dedit.
 55 Nonne meo mundi clauduntur regna pugillo?
 Nonne meum regnum climata cuncta tre
 [munt (75)?
 Græcus et Hebræus; et Barbarus, atque La
 [tinus:
 Me timet, exorat, me veneratur, amat.
 Nonne potestates mundi, mundique minores,
 60 Imperio cogo subdere colla meo?
 Nuper Alemannus (76) Siculam delatus in oram
 Ludendo (77) Fericam (78) perdidit ipse suam.
 Perdidit hic equites, rochos (79), peditesque
 [bovesque (80).
 Perdidit et calphos; vix bene tutus abi.
 Meque Saladinus (81), nimium vexilla salutis
 65 Expugnans, hostem sentiet (82) esse suam (83).
 Quid veteres referam, quorum fert fama ru-
 [inam?
 Mater Pompeio, deinde noverca fui.
 Verba sic Dario, post verbera; mellea Cyro,
 70 Fellea post, nutrix ingeniosa dedi.
 Tu quem fama silet, quam noscit dedecus, iram
 Opprobriis læceras opprobriose meam.
 Quidve minas (84) agitas? Reus est pro crimine
 [læcæ
 Majestatis, et hoc tota propago luct.
 Prospice quid facias, nondum perit omne ve-
 [neum.
 75 Et mea vis nondum desinit esse mea.
 Quæ pejora potes, meretrix fortuna, noverca
 Pessima, Medea dirior, hydra ferox?
 Ad nihilum veni (85). Restans nunc (86) spiri-
 [tus ossa
- Non habet, in quo nil hæc tua probra valent.
 Morte nocere putas? Foret hæc mihi causa sa-
 [lutis.
 Dupliciter mors est, morte carere mihi.
 Quam lætus, quamcunque Deus donaverit
 [horam,
 Suscipiam. Post hanc stercus in ore tuo.
 85 Quid toties varias summis furiosa figuras?
 Nunc alacris rides, nunc lacrymosa gemis.
 Aurea nunc, nunc sordida, nunc nigra, nunc
 [rubicunda:
 Florida nunc, nunc es sordida facta luto.
 Proteus esse, vagusque. Movet tua viscera ven-
 [tus.
 90 Vel tua diabolus viscera crebra movet.
 Semper es inconstans, vaga, mobilis, aspera,
 [cæca,
 Instabilis, levior, perfida, surda, fera.
 Tunc ea subridens: O quanto pulvere noctis
 Humanæ mentis lumina cæca latent (87).
 95 Nunquid obaudisti; sermones ponderet unus,
 Quisque (88) suos sapiens, cogite ante lo-
 [qui (89).
 Legibus indictis utor. Si legibus: Ergo
 Justis. Si justis: jure. Fit ergo bene.
 Nonne sua licito sic quilibet utitur arte.
 100 Quod sibi sors dederit utitur omnis homo.
 Miles equis, piscator aquis, et clericus hymnis:
 Nauta fretis, pugiles marte, poeta metris.
 Rusticus asper arat, numerat mercator avarus,
 Virgo legit flores, stultus amator amat.
 105 Ast ego, quæ dea sum, qua nulla potentior orbe,
 Quem ligat Oceani circulus orbe suo.
 Nonne meam licite, stultissime, prosequar
 [artem?
 Sic opus est, ut te præcipitando rotem.
 Ergo vide quid agas. Sapiens deliberat ante
 110 Quam faciat. Sic tu præmeditare, miser.
 Ah! genus humanum mea quantis asperat acta.
 Morsibus, atque meum dentibus occat opus.
 Si sibi (90) divitias digitis porrexero laxis
 Laudibus extollar imperialis ego.
 115 Tunc ego, summa parens, et tunc regina ve-
 [renda.
 Tunc dea summa; deo præferor ipsa Jovi.
 Sed si forte meam retinentem clausero dextram,
 Morsibus et stimulis mordeor ipsa feris.
- (72) Ms. H. *actorem*.
 (73) Volvit.
 (74) Magis quam doles.
 (75) Timent.
 (76) Henricus VI, Friderici I imperatoris filius; A. 1191 infelicem in Apuliam expeditionem suscepit adversus Tancredum Siciliae usurpatorem.
 (77) Pugnando.
 (78) Ms. H. *Pherisam*. Denotat uxorem Henrici Constantiam, quam Tancredus cepit.
 (79) Vocabulum ex terminis technicis ludi scacchici, innuitque hic loci procul dubio duces belli.
 (80) Ms. Guelpherb. *minores*.
 (81) Saladinus A. 1187. Hierosolimam et Palæstinam occupavit.
 (82) Ms. H. *senserat*.
 (83) Ms. H. *suum*.
 (84) Ms. H. *Quid me minis*.
 (85) Ms. Helmst. *eveni*.
 (86) Ms. H. *restat nec*.
 (87) Ms. Helmst. *manent*.
 (88) Undesquisque conjungenda ex utroque versu.
 (89) Antequam loquatur.
 (90) Generi humano.

- Tunc ego perjura (91), tunc turpis adultera A 160 Et latus, et latum destruis omne meum.
 {dicor. Tuque ea: Non unum mecum lucrabere num-
 [mum,
 120 Tuncque sacerdotem me vitiasse ferunt,
 Tu modo sed quare me dentibus asper acutis
 Infelix laceras, colloquique tuis;
 Arbitrio loqueris; nam juris pondus abhorres,
 Et dedignaris de ratione loqui.
 125 Sed docet injustam causam partemque tueri,
 Qui solis probris causat iniqua loqui.
 Sic solet ignarus, cum desunt verba, sophista
 Garrulus, ut videat voce tonare sui.
 Sic quoque, cum desunt tibi jura, recurris ad
 [ipsam,
 130 Quam bene novisti, garrulitatis opem.
 Ergo si qua tuis, quod non puto, mentibus B
 [hærent
 Justa, refer; vel tu, quod magis oro, sile.
 Tunc ego: Vesanium, meretrix Ramnusia, mon-
 [strum?
 Non licet hoc solum verba referre mihi.
 135 Tu facis, et dicis. Laceras me perfida factis.
 Improperas (92) post hæc facta nefanda mihi.
 Nunc scio de facto, quod semper culpa redundat
 In miserum, qui non unde tuetur labe.
 Lis quoties oritur aquilas ac inter olores,
 140 Culpa solet minimis semper iniqua dari.
 Sic quoties certant actæon (93) rexque ferarum,
 Pessima qui minor est jura fovere ferunt,
 Et quoties rabies sævit Germanica Tuscis,
 Oppida testantur levia fracta fidem.
 145 Tu quoque me. Sed si vim vi depellere possem,
 Vel taceas, tua vel parciore ira foret.
 Cautius ergo tuas satyras, inimica deorum
 Inserere vel tibi quæ sunt reticenda vide.
 Nam male castigat socios, quem crimen eadem
 150 Labe premit pariter, quam removeere studet.
 Sic Paris Ægidem; sic Lucius ille Cethegum;
 Sic quoque retrogradum mater aquosa (94)
 [suum.
 Non igitur studeas alios damnare, quod in te
 [est;
 Ne cadat in barbam pœna pudenda tuam.
 155 Nam fatuum nimis est, aliquem damnare se-
 [ipsum
 Quod tibi ne facias, litigiosa, cave.
 Tu levis et læva, tu præceps, tu furiosa,
 Tu ratione carens nescis habere modum.
 Ite feris atque furis. Laceras mea membra (95)
 [laccessis

(91) Rectius *perjurans*.

(92) Objicis.

(93) Cervus in quem Actæon mutatus.

(94) Alludit ad fabulam de cancri matre filio gres-
 sus obliquos objiciente.(95) Ms. Helmst. *me mene*.(96) Ms. H. *vereari*.(97) Glossa msti Helmstadiensis substituit: *reoch*,
reoch. Videntur ambo notare exsibilationem.

(98) Acciper vel aquila.

(99) Constantinopolis.

(100) Roma.

(1) Sensus est. Nec minus Constantinopolis Ro-
 mam curat. Sine metri damno sensus clarior red-
 deretur versus ita struendo: *Nec minus angustum
 Tibur avara Polis.*

(2) Aquila.

(3) Ms. Helmst. *vaniloquas*.(4) Versus integer rectius strueretur hoc modo:
Quam tua verba tremam vaniloquasque minas.

(5) Noctua.

- Dum mihi probra tuis objicis orba metris. A
 Dum mea veriloquis reoitas convicia verbis,
 Nil gravius vero sævior ira tenet.
 Non opus est verbis, gladio qui percutit hostem:
 200 Nam satis ad vulnus sufficit ensis atrox.
 Improperasne mihi genus?, usuraria! mon-
 [strum!
 Fronte capillata, sed retro rasa caput!
 Simia non es. Turpior es. Turpissima rerum
 Res es: nescio quid, quam nihil esse velim.
 205 Sim licet agresti tenuique propagine natus.
 Non vacat omnimoda nobilitate genus.
 Non præsigne genus, nec clarum nomen avo-
 [rum,
 Sed probitas vera nobilitate viget.
 In tenui calamo latitat mel sæpe suave.
 210 Et modici fontis temperat unda sitim.
 Nil tremis. Unde locus: Bucifal (8) sæpissime
 [muscis,
 Et formicarum sæpe sit esca lupus.
 Nil adeo validum, quod non quandoque teratur.
 Hoc et ab invalido sæpe videre potes.
 215 Vomere humo, lapis unda, pollice gemma, quid
 [ultra?
 Sæpe quod est solidum frangere molle solet.
 Non semper Marium, nec semper sæpe rotatum
 Volvis Apollonium. Fortior alter erit.
 Qui redimens mea probra fero pugnabit agone,
 220 Et tibi forsitan atrox auferet ille caput,
 Tunc ea: pacificis loquar ex ratione loquelis
 Si placet et mecum pacificare velis.
- Despicerer nimium, si starem semper eodem
 Vel bona, vel mala, vel inter utrumque ma-
 [nens (7).
 225 Omne quod est crebrum, nimio sordescit in
 [usu.
 Omne quod est rarum, charius esse solet.
 Pullegio piper est generosum vilis Indis,
 Viliior herbicolor cautibus aspis (8) ibi.
 Carior est grisea gelidis chlamys aspera Gothis
 230 Qua fera carnificum dextera nudat ovem.
 Bononiæ (9) claro plus milite clarus habetur
 Clarus et horrendus Marte furente pedes.
 Non adeo potes, ipse queri. Tibi sæpe benigna,
 Et, quamvis nunquam prodiga, larga sui.
 235 Nunc ego sic tibi propono clementior esse,
 Si libet et mecum pacificare velis.
 Absit, iniqua canis, me tecum pacificare.
 Sed tibi pacificet sæva Brunellus (10) iners,
 Nam tibi nulla fides; nullus modus; ordine nullo
 240 Vivis, et est socius pro ratione furor.
 Tunc ea: iudicio non tecum stare recuso,
 Ut videat lex hoc Justiniana scelus.
 Si bene dicis, habes, quod abest, jus, et ratio-
 [nem:
 Si male, præceptis ergo quiesce meis.
 Ni melius, quam jura, scias, ignava, rotatus.
 245 Staret, quem gyras orbis in orbe tuo.
 Sistere iudicio furiosæ lege vetantur,
 Ergo tibi jus, cum sis furiosa, vetat.
 Tunc ea: Vade ferox. Hostis meus esse memento,
 250 Tu quoque vade, hostis esse memento mea.

LIBELLUS TERTIUS.

Finitis binis libris ternum sociemus.
 Cum mea lamentans elegiaca (11) facta refer-
 [rem,
 Et cum fortunæ verba inimica darem.
 Ecce nitens proba, quæ salomonior (12) est
 [Salomone,
 Ante meum mater lumen amœna stetit.
 5 Quam facies elevat, variat quam forma vicissim,
 Nunc cœlum, nunc plus, nunc capit illa so-
 [lum:
 Hæc phrenesin dictam septena cohors comi-
 [tatur,
 Præbuit officium cuilibet illa suum.
 Prima (13) sovet pueros; alia (14) silogizat;
 [amœnat,

10 Tertia (15) colloquit; perticat illa (16) so-
 [lum;
 Hæc abacum (17) monstrat; alia (18) philomenat;
 [et altum
 Erigit ad superos septima (19) virgo caput.
 His prædicta dea sedit comitata deabus,
 Et, quasi compatiens jus patientis, ait:
 15 Quæ lethæa tuus potavit pocula sensus?
 Quo tua dormitat mens peregrina loco?
 Certe cæcus es, et tua mens exorbitat idem (20)
 Tantillum nescis, quod schola docta dedit:
 Heu quantum pateris. De sola mente dolesco:
 20 Quod tuus hoc peregre tempore sensus abit.
 Si foret hic Hypocras (21), et tota medela Sa-
 [lerni,

(6) Bucephalus. Hic innotuit bos.
 (7) Ms. Helmst. *tenens*.
 (8) Ms. H. *jaspis*. Rectius quod ad aensum versus
 simul ratio haberetur si scripseris: *Cautibus jaspis*.
 (9) Forte *Polonia*. Glossa marginalis msti Hel-
 metastadiensis alios *Pannoniæ* legere monet.
 (10) Asinus a Nigello Wireker Brunellus dictus.
 (11) Miserabilia ms. Helmst. *Elegica*.
 (12) Sapientior.
 (13) Grammat.

(14) Logica.
 (15) Rhetorica.
 (16) Geometria.
 (17) Arithmetica.
 (18) Musica.
 (19) Astronomia.
 (20) Rectius: *E. certe cæcus. Tua mens exorbitat*
idem.
 (21) Hippocrates.

- Morbida non vel sic mens tua sana foret. A
 Nam nequit antiquum medicina repellere mor-
 [bum,
 Quodque diu crevit durat in esse diu.
 25 Heu doleo super hoc, quod mentem perdis, et
 [omni
 Brutescis sensu, bestia factus homo.
 Quid tibi cum lacrymis? Lacrymarum copta
 [nullum
 Participem voti debilis esse facit.
 Qui gemit ingeminat sua damna; dolore dolo-
 [rem
 30 Ampliat, et duplici funere vivus obit.
 Quid tibi et injustæ fortunæ? multa que semper
 Passus es opprobrii vincula propter eam.
 Vis ipsam non esse vagam? Natura repugnat. B
 Quæ dedit instabilem semper et esse vagam
 35 Seminat in spinis naturæ jura retractans.
 Garrula divelli rana palude nequit.
 Qui cupit auferre naturam seminat herbam,
 Cujus in Arturi (22) tempore fructus erit.
 Te nimis aura rotat, nimiumque moveris ama-
 [ris,
 Et nimium stolidum te facit esse dolor.
 40 Non hominem redolens hominis denigrat hono-
 [rem,
 Qui nequit adversis prospera juncta pati.
 Utiur ignare dulci, non usus amaro;
 Namque per oppositum noscitur omne bo-
 [num. C
 45 Disce gravanda pati. Patientia temperat iram.
 Et diros (23) animos mentis oliva domat.
 Nonne recordaris veluti stimulante tyranno
 Moriger innocua Seneca morte perit?
 Nonne meus Severinus (24) inani jure perem-
 [ptus
 50 Carcere Papiæ non patienda tulit?
 Nonne cupidineus metrosus Naso magister
 Expulsus patria pauper et exsul obit?
 Quid referam multos, quorum sine crimine vita
 Verbera fortunæ non patienda tulit?
 55 Silva capillorum numeratis cederet illis
 Quos necis immunes inclyta vita dedit.
 Aspera ferre decet. Maturant aspera mentem.
 Et bene matura plenius uva sapit.
 Per nimios æstus gelidas transitur ad umbras
 60 Sicque per oppositum dulcia quærit homo.
 Laurea pro pœna, pro morte corona, resultat.
 Unde laborat homo, præmiat inde labor,
 Quid facis, immunde, mundique immunda quid
 [optas!
 Immundus mundus quæ tibi munda dabit?
 65 Vivere stultè putasne per omnia sæcula? Per
 [te (25)
- Factus es insanus credulitate tua.
 Insani sane capitis gravitate laborat,
 Qui putat hoc mundo vivere posse diu.
 Sensus abest tuus, et tuus intellectus oberrat.
 Et tua Lethæis mens peregrinat aquis.
 70 Dic ubi sunt, quæ te docuit, Bononia, quondam?
 Hæc, ego, dic, ubi sunt, quæ tibi sæpe dedi;
 Te multum fovi, docui te; sæpe rogavi;
 Et mea secreta sæpe videre dedi.
 Tu mea vitis eras; tu palmitis umbra novelli;
 75 Tu fructus validam spem mihi sæpe dabas,
 Te rastris colui, sepi ac munimine cinxi.
 Et lapides ex te, et cuncta nocenda, tuli.
 Tempus adest fructus; vitis dedit ipsa labru-
 [scas
 80 Proque rosa crevit aspera spina mihi.
 Ille cadit in spinas, quod ego in te semino, se-
 [men;
 Et mentem spina suffocat ipsa tuam.
 Quod loquor et monco, quod semino suffocat
 [ipsa
 Quæ male multiplicat semen arena suum.
 85 Tu nimium tuus es, nimis et tibi credis, inepte,
 Et solus credis providus esse Cato.
 Philosophus nimis es, nimiumque platonior
 [ipso (26).
 Ultra philosophos mens tua sæpe fuit.
 Absque labore sequi Pythagorica cornua cer-
 [væ (27)
 Virtutem (28) dextro lumine nemo potest.
 90 Ast alia furca est; facilis descensus Averni,
 Ut docet archiloqua voce poeta Maro.
 Non sine sudore probitatis scanditur arbor;
 Nec sine sudore Martia palma venit.
 95 Laudo te, sed in hoc non laudo, quod ipsa ca-
 [duca
 Aufugisse citis gressibus orbe gemis.
 Proh dolor! unde doles! proh dolor! unde
 [times? dolor! unde
 Ploras? quæ tua sunt, o miseranda cinis?
 Primitus in mundo tecum tua quanta tulisti?
 100 Nudus eras primo, et postea nudus eris.
 Tunc ego: mira refers, quid et hoc est vera
 [sophia,
 Quod dicis? Nimis est hic mihi sermo gravis.
 Quis modo tam mitis, tam dulcis tamque be-
 [nignus,
 Quem nimis hæc ultra non ferat ira modum.
 105 Nunc ego cum videam paleis postponere grana,
 Cum superet molles nunc saluunca rosas;
 Cum fructus hodie ante suos paret edere flores,
 Arbor abortivis prodigiosa comis;
 Cum, quod grande nefas, tolluntur ad alta ne-
 [fandi,

(22) Cum Artliurus in Britanniam redibit, id est nunquam.

(23) Ms. Helmst. duros.

(24) Boëtius.

(25) Italica formula jurandi. Ms. Helmst. partim.

(26) Insignior philosophus ipso Platone.

(27) Littera Y.

(28) Ms. Helmst, virtutum.

- 110 Et premitur vita deteriore probus ;
Dic mihi : qui mores, quæ vita, quis ordo, Ne-
[roni
Urbis et urbis opes, imperiumque dedit ?
Ecce, sed id taceo, multi probitate vetante
Nomen habent, quibus est nominis umbra
[pudor.
- 115 Tunc ea : Deciperis, nec te ignorantia juris
Excusat, nimis es, imperiose, rudis.
Quam gravis hic labor, et quam magna indu-
[stria mentis,
Noscere veraci cognitione probos.
Sæpe bonos mendax mentitur opinio pravos
- 120 Atque e converso promovet ipsa malos.
Omnis quæ niveo volucris plumescit amictu,
Non est si simulet vera columba tamen.
Sæpe sub agnina latet hircus pelle Lycaon ;
Subque Catone pio perfidus ipse Nero.
- 125 Econtra, bene scis, inter latet hispida mollis
Tegmina sanguineo tincta rubore rosa.
Tamque duces claros Ithacum (29) prolemque
[Phillippi (30)
Membra per obscuras littera prisca refert.
Multa vides igitur phaleris circumdata fictis.
- 130 Quæ se longe aliter, quam videatur, habent.
Injustos habuisse doles fastigia rerum :
Longa tibi status hic causa doloris erit.
Quam sit ad alta trahi miserum mortalibus
[omen
Nescis. Si scircs hoc siluisse velis.
- 135 Promovet injustos fortuna volubilis, ut quos
Scandere præcipites fecit ad ima rotet.
Nam graviore ruit turris tumefacta ruina,
Et gravius pulsat alta cupressus humum.
Mens hominum quantis errorum cæca tenebris
- 140 Mergitur, ut reputet sola nefanda bonum.
Non felix, qui non, ubi crescat honore, sed hic
[qui
Non ubi decrescat quo neque possit habet.
Væ tibi ! væ mortale genus ! quod semper ad
[alta
Niteris, ut lapsu perfidiore cadas.
- 145 Hic gladius, hic pocula, sævus et hostis et
[hospes
Temperat interius dira venena sui.
Aspice cui (31) toties capitolia celsa triumphos
Obtulerant famulum fata tulisse suum.
Aspice quem (32) Babylon cupido potavit in auro.
- 150 Fataque quam (33) tulerit Cæsar acerba suis.
Nonne ferox Macedo protectus ab hoste tyrannus
Corda venenatus inter amica perit ?
Quid Darium referam ? Quid Cyrum ? quidve
[Neronem ?

(29) Ulysses dicitur Ithacus.
(30) Alexandrum M.
(31) Julio Cæsari.
(32) Crassum.
(33) Ms. Helmst. quæ.
(34) Ms. H. hostilis.

- A Nam tenui semper omine pendet honor.
155 Ecce modernorum priscis exempla relictis.
Paupertate nihil tutius esse potest.
Unicus ille leo, fidei vigor, unicus imo
Murus, et hostis (34) erat, unicus ille timor.
Dux ferus et nostræ Cunradus (35) causa salutis,
- 160 Cur quia magnus erat proditione perit (36),
Qui modo regnantes et fortes fregerat arces,
Cui genus et census robora multa dabant ?
Nuper idem (37) misero sub paupertatis amictu
Caput et inclusus Anglicus (38) acta luit.
- 165 O cæcum mortale genus ! quid tutius ergo
Paupertate ? Fere nil. Nihil absque face.
Vade per Hispanos, et nigros vade per Indos.
Vade per insidias. Vade per omne nemus.
Vade per hostiles cuneos, turmasque latronum:
- B Dummodo sis verus tutus egenus eris.
170 Quid faciet vacuus coram latrone viator ?
Lætus et intrepidus fundet ad astra melos.
Quid rutili torques ? quid prosunt ergo tiaræ ?
Quid sceptrum ? quid honos ? quid loculusve
[satur ?
- 175 Quidve magistratus ? et quid pretiosa supellex ?
Paupertate nihil tutius esse potest.
Tunc ego : Scire velim, si non nimis esset onu-
[stum :
Mundus an hic vitæ deterioris erit ?
An proprium, quod amo, scelus exuet ? an ma-
[gis isto,
- C 180 Quod jacet, infelix stabit in esse suo.
Dic tamen, unde supra memini, bene cum re-
[tulisti :
Inmundus mundus quæ tibi munda dabit.
Tunc ea : Vix umbram gerit hæc. Præcludia re-
[rum
Solvere propositum luciditate queunt
- 185 Nunquid ad argentum puro venimus ab auro,
Alter ab argento cursus ad æra fuit.
Tertius in ferrum fit cursus ab ære. Quid est
[nunc ?
Decidit in cursu deteriore lutum.
Deficiente luto quid erit ? Veniemus ad ipsum
- 190 Stercus, et in tali feteat omnis homo,
Ecce vides, quantis putrescit sordibus iste
Mundus, et hoc ipso nomen habere nequit.
Omnia degenerant. Pejoribus omnia currunt
Cursibus, et fracto remige navis abit.
- 195 Mundus amat, spernit, tenuat, sectatur, ab-
[horret ;
Pessima, justitiam, jura ; nefanda, bonum.
Mundus alit fraudes, refovet scelus, arceat
[honestas,
Recta fugit, violat fœdera, fœda cupit.

(35) Marchio de Monteferrato qui pugnauerat
contra Saracenos.
(36) Richardus iussit eam occidi. v. Glossæ ms.
codicis Helmst.
(37) Ms. H. v. æ.
(38) Richardus rex Angliæ captus a. 1192.

- Ipsa caput mundi venalis curia papæ
 200 Prostat, et infirmat cætera membra caput.
 Sacrum cerne nefas, utrumque pudentius ævo,
 Venditur in turpi conditione foro.
 Chrisma sacrum, sacer ordo, altaria sacra, sa-
 [crata
 Dona, quid hæc ultra? Venditur ipse Deus.
 205 Osacra, quæ sacras maculant commercia sedes!
 O sacra quæ faciunt cœlica templa forum!
 Tale tuus mundus, si mundus jure vocatur:
 Tale frequentatum sudat (39) habere forum.
 Ecce sed ista pudet circumvaga turba schola-
 [rum
 210 Sectantur propria venditione forum.
 Citra legis iter prob tam pretiosa propago
 Venit servili conditione dolor.
 Libertas vitiatâ fugit, nec quamque vocari
 Ingenium talem de ratione decet.
 215 Ecce nefas sese stimulante cupidine nupta
 Vendit, et innuptæ contigit illud idem.
 Si foret ut quondam Lucretia casta, crumena
 Cum sibi porrigitur, cedit amara tibi
 Penelope viduæ nunc mercenaria vitæ
 220 Ad nummi sonitus audiet illa preces.
 Venditur, o dolor! omnificis sententia nummis,
 Judiciumque pium copia frangit opum.
 Deviat a vero corruptus munere iudex,
 Falsiloquumque facit jus pia gaza pium.
 225 Luxus edax, livorque inacer, malus ardor ha-
 [bendi:

- A
 Vastat opes, mordet optima, corda cremat.
 Pestis adulatrix, pro ficto risula vultu,
 Cuncta potest, satrapis deliciosa comes,
 Ecce suo Pylades, scelus! insidiatur Orestis.
 230 Nuptaque sub proprium sanat (40) iniqua vi-
 [ram
 Clericus edoctus (41), miles rudis, et leve vul-
 [gus;
 Negligit, horret, alit; jura, modesta, malum.
 Migrat in exilium virtus, vitiumque trium-
 [phat;
 Regnat, et in populis grande tribunal habet.
 235 Nescio quo cæco linita papavere dormit,
 Mensque Creatorem nescit iniqua suum.
 En iterum toto lingua crucifigitur orbe.
 En iterum patitur dira flagella Deus.
 B
 Vespasiana manus iterum consurgit, et omne
 240 Diruit oceanum, qui scelerata patrat.
 Factorem factura suum stimulante tyranno
 Delicti factis despicit orba suis.
 Inde fames venit, inde gravis discordia regnis,
 Inde Chananæis præda cibusque sumus.
 245 Inde premit gladius carnalis spiritualem,
 Et vice conversa spiritualis eum.
 Hinc subitos Atropos prædatrix occupat artus,
 Nec sinit, ut doleat pœniteatque miser.
 Jure vides igitur, quod recta ligatio nectit
 250 Immundus mundus hæc duo verba simul.

LIBER QUARTUS.

- Utiliter quartum debes hic discere Hæbrum.*
 Hactenus unde dolor, et quæ fomenta doloris,
 Vidimus, inventa perfiditate mali.
 Nunc opus est, morbus lenis ut medicina re-
 [frenet,
 Atque hostem faciat hostis abesse suum.
 5 Primitus insanas lacrymarum pelle procellas,
 Quarum conjugio perditur omne bonum.
 Nam dolor attenuat vires ubi planctus abundat,
 Tristitiamque mali decaplatisse sui.
 Si mala dat planctus, malus est hic ergo ne-
 [cesse:
 10 Si malus, ergo nocet; si nocet, ergo fuge.
 Contra mœrorem cape gaudia; velle refrena;
 Atque mali finem semper adesse puta.
 Grata superveniet quæ non sperabitur hora,
 Quæ compensabit fellea prisca favis.
 15 Una serena dies multorum nubila pensat,
 Et luteum tergit, quod facit unda solum.
 Fortunam dimitte vagam, permitte vagari,
 Quæ nunquam stabili ludere fronte potest.

(39) Ms. Helmsl. *studet*.(40) Legendum *sannat* et antèrius *sub* conjungen-
 dum. Rectius forte versus sic strueretur: *Subsan-
 nat proprium nuptaque iniqua virum*.(41) Legendum *indoctus*.

- Contra fortunam sis constans, sis patiens, sis
 20 Ferreus, adversis te neque frangat hiems.
 Fortuna ridente gemas, plorante joceris;
 Ipsa sit auspiciam tempus in omne tuum.
 Cuncta rotat fortuna rota, qua cuncta rotantur,
 Sic tenui magnus orbis in orbe perit.
 25 Firmus in adversis, piger ad mala, tardus ad
 [iram,
 Promptus ad obsequium, tristis ad omne nefas.
 Sis tibi discipulus, aîis que magister, et intus.
 Sis tuus, extra sed totus alius eris.
 Virtutem pete, sed vitium fuge; quod sit hone-
 [stum
 30 Quære quod utile, quod turpe fugando fuga.
 Amplexanda tibi cleri thesaurus honestas,
 Et ratio populis heu modo rara comes.
 Nec viscosa manus, oleoque nec uncta sit, imo
 Inter utrumque tenens, respuat omne nimis
 35 Inter Democritum (42) tristemque Democena
 [(43) curre.
 Inde statum libret virga modesta tuum.

(42) Qui semper ridebat.

(43) Glossa ms. cod. Helmsl. ad hanc, vocem:
*Democenas fuit quidam philosophus, qui semper
 sevit.*

- Stillet in ore favus, sed mente resultat oliva. A
 Et non sit totus sensus in ore tuus.
 Respice multivagos, stabiles sectare, caluca
 Pensa, peccantes argue, siste leves.
- 40 Dicta minus sint, facta magis; sis parcus in
 [hymnis (44),
 Parcus in opprobriis, largus ad omne decus,
 Factaque si desint, non desint verba benigna;
 Nam multos charos mellea lingua parit.
- 45 Majores sectare, patres venerare, minores
 Instrue, vel juvenes punge, vel unge senes.
 Ebrietatis onus fuge, sperne cupidinis arcum;
 Exsulat hinc virtus hæc ubi jura tenent.
 Sibila nec vulgi, nec dona retrograda, cures.
- 50 Extra virtutem sit tua cura nihil.
 Si petra sit glacies, quid ad hoc? magis utilis B
 [esset
 Paganus tibi, quam claviger uncus homo (45).
 Aurum plumbescit. Quid ad hoc? Et nectar
 [acescit:
 Quodque monarcha negat sæpe tetrarcha
 [facit.
- 55 Ergo Dei porro confidas in bonitate,
 Et tua virtutum jure secundet ea.
 Natura contentus eris; mala scandala vita;
 Et tua consilium quælibet acta probent.
- Ad tempus lusor (46) nequam delusor amicus
 60 Semper sit minus in corpore, mente magis.
 Sacri loquos rimare libros, mansuesce rogatus,
 Legibus insuda, nil nisi justa refer.
 Paucis dedecus, omnibus obsequium, caveas ne
 Frons rugosa neget, quod manus ipsa facit.
 Qui decus oblatum rugosa fronte venenat,
- 65 Plus mihi diabolo displicet ille dator.
 Dona serenus homo, charumque serenat amicum,
 Atque datum facie duplicat ipse suum.
 Nil nisi quod dederis promittas, namque tru-
 [tanam
- 7) Esse facit linguam sæpe chiragra manus.
 Mallem te podagram quam taliter esse chira-
 [grum.
 Invalidis pedibus auxiliantur equi.
 Quod donare velis dones sine spe redeundi:
 Ne quod aperta dedit detrahat unca manus;
- 75 Nam dator ablator cancrum gradiendo figurat, D
 Quem cancrum facit dedecus esse suum.
 Nec circa famulos te pessima consiliatrix
 Concitet iratis vocibus ira gravis.
 Major enim virtus clementer habere clientes,
- 80 Quam quos majores efficit ipse gradus.
 Nec sis linguosus, nec in omni fame mutus,
 Sed sola studeas utilitate loqui.
 In te cognoscas alios: magis utile nil est,
 Et magis urbanus nullus in orbe potest.
- 85 Ne sit amica tibi prægnans extensio ventris,
 Nam nimis est miserum corpus habere cibi.
 Nulla minor virtus, socium quam vincere mensa,
 Et sacro ventris æquiparare peram.
 Hypocritæ vitium, Simonis contagia, quæ nunc
 90 Clericus omnis amat, sint inimica tibi.
 Accusare cave, quæ non accusat abusus:
 Ne male procedens tu patiaris idem.
 Prospera non semper, nec quæras semper
 amœna:
 Non semper dulcis lingitur ore favus.
- 95 Non omni pratum festinant tempore flores,
 Nec semper viridis purpurat herba solum.
 Utere discretis, quibus incluta vita sit, unde
 Non nisi discretum sumere nemo potest.
 Namque bonus bona, sed de pravis prava trahun-
 [tur.
- 100 Dulcia de dulci palmitè vina fluunt.
 Non rosa dat spinas, quamvis sit filia spinæ.
 Nec violæ pungunt, nec paradisi obest.
 Plus tibi sit charum mundum, quam mundus;
 [amicus,
 Quam socius, quam sit sanguinis ipse gradus.
- 105 Ne nimium stolidus tu credas credulitate;
 Nam plus quam Scarioth tradidit illa viros.
 Non magis Iconium Fredericum (47) tradidit
 [olim,
 Quam nunc credulitas suspiciosa suos.
 Plurima sustineas, jungas medicamina morbis,
- 110 Ut multum morbum multa medela fuget.
 C Ut varias optant diversa negotia leges,
 Sic varias físicas in valetudo tremens.
 Hæsuccos, hæ semen amant, hæ cortice gaudent,
 His coma, radices his, medicina favent.
- 115 Phreneticos malvæ, colicos absinthia curant,
 Empticus anetum, lac quoque spasmus amat.
 Sic non officium celebrat quinquarius unum
 Sensus, sed propria quilibet arte viget.
 Ille colores, ille sonos, sapit ille saporis;
- 120 Alter odoratus, alter amœna sapit.
 Tu quoque, quem nimio vitium deforme fatigat
 Pondere, virtutum pocula plura bibas.
 Sit tibi chara tui victoria plus aliena,
 Et te plus aliis vincere Marte stude.
- 125 Credè mihi magis est virtute domare se ipsum,
 Quam vice Samsonis sternere mille viros.
 Quamlibet officiis, nec quæras quis sit, honora;
 Nam multos claros (48) lætus amicat honor.
 Cressibus assiduis quisquis bene quærit hono-
 [rem,
- 130 Reciprocis gradibus hunc quoque quærit ho-
 [nor.
 Blandus adulator, et proditor impius, æquo
 Semper, dum vivis, sint in amore tibi.
 Nam naturali blanditor jure tenetur
 Risibus et phaleris proditor esse suis.
- Christianus Daumius in epistol. philog. critic. p. 164.
 (48) Helmst. Caros.
- (44) Laudibus.
 (45) Curvus semper attrahens ad se ut uncus.
 (46) Lætus, jucundus.
 (47) De Friderico I Barbarossa dictum intelligit

- 135 *Fistula dulce canit, si non mihi, crede Catoni, A*
Dum lyra dulcisono carmine prodit avcs.
Nec nimis astutis vulpescat lingua querelis ;
Nam dubiam pariunt vulpida verba fidem.
 Neve tuum jactes alienum deprecor hymnum ;
 140 *Ne volucrum synodo nuda cachinnet avis.*
Nunquam cervicem sine caula pingere tentes ;
Nam sine fine suo primitiare nocet.
Mutus ad opprobrium, surdusque ad murmura,
 [cæcus
Ad vanum, stolidæ claudus ad artis iter.
 145 *Hymnificet de te tua non, sed vox aliena ;*
Nam bene festivos stercorat illa viros.
Sit tibi plus inimica noverca superbia morum,
Quam quæ Christicolæ gens Soladina necat.
Sitque magis solito (49) tili gustus amoris B
 [amarus :
 150 *Nam scio quod scio quod tu fere (50) stultus*
 [amas
Quid tibi cum ganea ? quid cum meretricis
 [alumno ?
Credis tu paridi ? stultus es atque pater.
Spurius ille puer nullum suadebit honestum.
Natus adulterio semper adulter erit.
 155 *Quos eremitat amor potius deremitat et ipse,*
Fac, amet Hyppolitus, mente Priapus erit.
Est fugiendus ob ista tude jejunos ab omni,
Qui nimis orbiculat seque crumenat, amor,
Proscribas igitur gladiis et fustibus ipsum,
 160 *Et fugiendo fuga, quæ fuga sola fugat.*
Necte pigritiæ consors dilatio tardet :
Ad bona nam cupiens omnia tarda putat.
Nam mora denigrat donum, meritumque mi-
 [norat,
Sed cita grandificat munera parva manus.
 165 *Ne credas solos magnates esse timendos :*
Est fidus socius, est et amicus amans.
Major honor l'yladem charumque timere so-
 [dalem,
Quam Syriæ regem cæsareosque duces.
Invidiam fugias morsusque sororis iniquæ.
 170 *Quæ rapido clarum dente caninat opus.*
Nec te prætereat humanæ sortis origo :
Terrea testa, luti gleba, miserque cinis.
Heu caro nostra dolor, plus flore caduca cadueo, D
Qui parvo spatio fit puer atque senex.
 175 *Quam fragilem textrix contextit aranea telam,*
Tam fragili tegitur tegmine vita brevis.
Quamlibet in propriis gradibus probitatis honora:
Optimitas tibi sit plus bonitate placens.
Simplicitate fruens hic Scotica fercula (51) mi-
 [scet,
 180 *Qui plus atque minus æquat honore pari,*
Fermentat claros numerosa pecunia mores,
Quæ tibi si fuerit hospes et hostis ego.

(49) M. Helmst. *salice.*(50) Ms. H. *vere.*

(51) Scoti consuevere fercula miscere omnia in

- Moribus excultus, sincerus mente, molestus*
Actibus, exemplum voce, rigore gravis,
 185 *Dura, modesta, probis ; patiens, maturus, abun-*
 [dans :
Perfer, ama, tribuas : mente, vigore, manu.
Contra ventosas rabies et fulminis ictus,
Plus quercu solida leuis arundo potest.
Prævalet in cunctis discreta molestia rebus.
 190 *Qua sine virtutum grande peribit opus*
Nam pravis dare nil aliud quam prava fovere,
Unde probis tantum debet adesse manus.
Sint licet obscuro ne spernas corporis artus,
In quibus ingenium plus brevitate potest.
 195 *Lampadibus templum ditans, dulcore palatum,*
Est brevis et fructu duplice servit apis.
Est brevis accipiter, volucrum tamen obruit
 [agmen :
Et fugat elatum vipera parva bovem.
Sit tibi perpetuum spoliatus derisio dentes
 200 *Hostis, et insidiæ sit dolus illud idem.*
Discretus sis et sapiens, urbanus honorus,
Providus, intentus, strenuus, esto vigil.
Scripta legens veterum rigidum sectare Cato.
 [nem,
Morigerum Senecam, pacificumque Probum.
 205 *Dulichium, Arastum, Ciceronem, Nestora, Ti-*
 [tum ;
Pectore, consilio, more, loquendo, manu.
Indus virtutum trabeam, mentemque tyrann-
 [nim (52)
Exue, quære bonum despiciasque malum.
Non Hypocras, non ipse suis Podalirius herbis
 210 *Non licet ingenium fundat Apollo suum.*
Omnia verbosis memorant medicamina linguis,
Quæ si tentarem singula, tempus abit
Et mihi secancos ubi nostra palatia muros,
Sic stat propositum mentis adire libet.
 215 *Ergo dicta tuis jungas medicamina morbis,*
Et quæcunque vides proficienda tibi.
Litibus hostis, fraudibus hostis, criminis hostis ;
Et quæ depravant omnibus hostis eris.
Juris amicus, honoris amicus, amicus honesti,
 220 *Et quæ justificant rebus amicus eris.*
Hæc præcepta libens vigili trahere morbidus aure,
Quæ permista simul combibe, sanus eris.
Et licet hæc bona sint, multa potiora relinquo,
Quæ non sunt humeris officiosa tuis.
 225 *Hæc tibi sufficiant. Non omnia possumus omnes.*
Tu quod habere valcs suscipe, velle sive.
Argento fruitur, rutilans cui deficit aurum :
Et violas carpit, qui nequit ungue rosam.
Tunc iter arripiens, ait : Hæc, Henrice, reconde,
 230 *Et finem verbis hunc dedit illa : Vale,*
O meus alter ego probitatis alumnus et hospes,
Longepres Henricum suscipe mente tuum.

unam oHam.

(52) Ms. H. *Trutannam.* Glossa addit : *Joculatorum.*

